

plan, compiled by Adam Bohorič in 1575 and the third teaching plan, worked out by Nikodemus Frischlin in 1584.

An analysis of these musical directives shows the following: in the school, plainsong and part music were taught. Slovene and German song books were used, and the text-book used for singing was the »Compendiolum Musicae pro incipientibus« by Heinrich Faber (Nürnberg 1548) and almost certainly also the »Ad musicam practicam introductio« (Nürnberg 1530) by the same author. In the teaching of music, the cantor was helped by assistants. Bohorič's teaching plan laid stress also on the aesthetic side of singing. According to this teaching plan, musical instruction was introduced in the third class, and took place four times weekly from noon until one o'clock. The polyphonic choir had two additional rehearsals. In Frischlin's teaching plan more importance and time were given to figured music, and instruction in singing was already begun in the first class. At the final rehearsal for Sunday or some other feast, the choir was augmented by the town musicians and the city organist. The comparison of Ljubljana's teaching methods with similar ones elsewhere reveals that in all these matters the Protestant school in Ljubljana maintained a high standard of musical education, comparable to that found in similar Protestant institutions in Austria and Germany.

SLOVENSKI GLASBENIKI V GRAŠKEM FERDINANDEJU

Primož Kuret

Rokopisni oddelek Univerzitetne knjižnice v Gradcu hrani doslej pri nas neznan dokument, ki za našo glasbeno zgodovino ni brez pomena. Ta dokument je katalog gojencev »Ferdinandeja« za čas od 1589—1684.¹ Med gojenci je bilo namreč v tem razdobju nad sto slovenskih dijakov, ki so kot pevci in instrumentalisti skoraj vsi uživali brezplačno oskrbo v zavodu in si tako omogočali študij v Gradcu.

Začetki »Ferdinandeja« sodijo v čas nadvojvode Karla II. Ustanova je bila vzgojni in izobraževalni zavod za študente na graški univerzi in jezuitski gimnaziji. Vodil ga je jezuitski kolegij.² Vsakega novega gojenca so vpisali v vpisno knjigo, »Catalogus«. Ohranjeni zvezek sicer ne obsega niti polnih prvih sto let jezuitskega delovanja v Gradcu, vendar pa bi bila podoba za naslednjih sto let — do razpusta reda v Gradcu — najbrž precej podobna. Zato imamo opravka z zanimivim kulturnozgodovinskim, a nič manj tudi muzikološkim virom.³

Gojenci »Ferdinandeja« so morali sodelovati vsako nedeljo in praznik v dvorni in jezuitski cerkvi v Gradcu, bodisi kot pevci, bodisi kot instrumentalisti. Dokler je bil v Gradcu dvor (1564—1619), je skrbel za cerkveno glasbo dvorna kapela. Ferdinandisti so ji le pomagali. Ko pa je postal nadvojvoda Ferdinand 1619 nemški cesar, je odšla tudi dvorna kapela z dvorom vred na Dunaj, ferdinandistom pa je ostala prepuščena skrb za cerkveno glasbo.

»Catalogus« obsega več kot 2400 imen dečkov in mladeničev v starosti od 10 do 28 let. V »Ferdinandej« so prišli ne samo iz vseh dežel tedanje Notranje Avstrije, ampak tudi iz južne Nemčije, iz Šlezije, Češke in

Moravske, iz Ogrske, Hrvatske, Bosne, Italije, Lotaringije, Švice in Poljske.

Rokopis v formatu 32 × 21 cm obsega 179 listov (prvi list manjka). Prvotnih platnic ni več. Spravljen je v bogato okrašenem ovitku iz 16. stol. Naslov se glasi: »CATALOGUS ALUMNORUM FERDINANDEI GRAECENSIS AB ANNO 1558 USQUE AD A. 1684 SUSCEPTORUM ET DIMISSORUM«. Sedanja sig. je Ms 486.

Vpisovalcev v katalog je bilo mnogo, način njihovega vpisovanja pa priča, da njihovo vpisovanje ni bilo enotno. Podatke o gojencih so namreč zapisovali zelo svobodno. Krstnemu imenu in priimku, ki je bil po tedanji šegi dostikrat polatinjen (tako je bil npr. *Lepus* gotovo Zajec, *Piscator* — Ribič, *Kobalius* — Kobal ipd.) ali popačen (*Summerekar* nam. Smrekar, *Musitz* — Mušič, *Schlibnighk* — Žlebnik ipd.) je sledilo — ali pa tudi ne — ime gojenčevega rojstnega kraja, skoraj vedno dežela, iz katere je prihajal, starost (v letih, a ne dosledno), razred ali stopnja študija (po jezuitskem šolskem sistemu). Nato sledijo drugi podatki, kakor so se zdeli vpisovalcu važni: ali je muzik, kdo ga je priporočil (le tu in tam), kako se vzdržuje, kdo ga je sprejel (v izjemnih primerih), kako (in kdaj) je odšel. Vpisovalci od 1662 dalje so tudi skrbno beležili, ali je dobil gojenec zavodsko posteljnino. Od 1644 do 1650 srečujemo namesto rednega vpisa osebnih podatkov gojenčevo lastnoročno napisano ali podpisano izjavo, ki vsebuje njegove naloge in dolžnosti. Patri so, kakor je videti, zasledovali tudi nadaljnjo življenjsko pot bivših gojencev. Pri marsikaterem so namreč pripisi, ki povedo, kaj je gojenec postal in celo, kot kaj in kdaj je umrl. Več kot enkrat imamo vtis, da se ni vpisovalo sproti, ampak naknadno po spominu, zato je na nekaterih mestih vrstni red (po letih) zmešan.

Izvirna paginacija je tekoča, a je ponekod prekinjena. Poznejša roka je zato s svinčnikom paginirala posamezne liste.

V naslednjem podajam vpise tistih gojencev, ki so bili nesporno Slovenci ali so prišli s slovenskega ozemlja (in Istre); pri nekaterih redkih, kjer je vpis v tem pogledu pomanjkljiv, sem se ravnal po priimkih.

Orig. pag. 3, nova s svinčnikom (1)

[1592]⁵

[1]⁶ Johannes Stabo [Stabè?] Carniolus Lapidensis Syntaxista susceptus circa festum S. Michaelis anno 92, annorum 22, *Cantor*⁷, fraudulenter discessit simulato reditu.

Pag. 3 (1^v)

[1589]

[2] Silvester Alimanus Carniolus legitimus 17 annorum syntaxista, per annum hic fuit *Cantor* commendatus ab Episcopo Labacensi gratis alitur 26 Januarii anno 89. Discessit 28 Februarii ejusdem anni. Rediit & receptus rursus 26 Martii anni 89. Discessit die 7 mensis Februarii anni 90.

Pag. 4 (2)

[1589]

[3] Nicolaus Troyer, Carniolus, legitimus, annorum 16 syntaxista [črtano: per duos annos hic] fuit *Cantor* admissus gratis alitur 26 Januarii anno 89 eiectus propter evagationes nocturnas 18 februarii 94.

[1589]

[4] Johannes Apfel Carniolus legitimus annorum 18 Syntaxista per unum annum cum dimidio hic fuit *Cantor* admissus gratis alitur 26 Januarii anno 89. Discessit insalutato hospite anno 92.

Pag. 4 (2v)

[1589]

[5] Bartholomaeus Lepus, Carniolus, legitimus, annorum 18, Syntaxista venit 20 octob. *Cantor* admissus gratis alitur 26 Janu. anno 89.

Pag. 11 (5)

[1589]

[6] Ambrosius Piscator Carniolus legitimus annorum 16 Humanitatis studiosus *Cantor* admissus gratis alitur venit 12 die Feb. anno 90. Insalutato hospite abiit die 26 Aprilis ejusdem anni.

[7] Nicolaus Tratnick Carinthius Legittimus annorum 26 Syntaxista *Cantor* victum sibi curaverit admissus die 12 octob. anno 89.

Pag. 12 (5v)

[1589]

[8] Michael Novack Carniolus Legittimus 13 annorum Principista, *Cantor*, sibi curaverit, venit 10 Novemb. anno 89.

[1589]

[9] Philippus Adaquarius Carniolus Legittimus annorum 17 principista *Cantor*, gratis alitur, venit die 3 Novemb. anno 89.

[1589]

[10] Martinus Virtus Carniolus Legittimus 18 annorum principista *Cantor*, sibi curaverit, venit in festo omnium Sanctorum anno 89.

Pag. 13 (6)

[1589]

[11] Silvester Schelesnick, Carniolus, Illegittimus annorum 12 principista *Cantor*, sibi curaverit 4. Decemb. anno 89.

Pag. 14 (7)

[1592]

[12] Johannes Stabe, Carniolus an. 19, Legittimus Syntaxeos studiosus gratis alitur, *Cantor* susceptus à P. Marcello vice praefecto an. 92.

Pag. 15 (7)

[1592]

[13] Adamus Sontnerus Carniolus Legittimus an. 13 Principista *Discantista* gratis alitur receptus [sic!] à P. Marcello an. 92.

[1592]

[14] Bartholomaeus Strukl Carniolus Legittimus an. 14, *Discantista*. Grammatista, receptus à P. Nic. anno 92 gratis alitur.

Pag. 16 (7v)

[1592?]

[15] Michael Codra Carniolus Legitt. an. 22. Poeta susceptus à P. Nico[lao] *Campanator*. an. 92. discessit in patriam ibidem Sacris initiatur.

[1592]

[16] Thomas Pomponius Carniolus Legittimus annorum 20 à P. Nico. *Campanator* anno 92. Poëta nunquam [?] habitavit in schola. 24 Nov. rursus susceptus est.

Pag. 18 (8v)

[1593]

[17] Johannes Baptista Fakinitich *Cantor* Grammatista admissus 6. Novemb. anno 93.

Pag. 21 (10)

[1595]

[18] Adamus Sonfnerus Labacensis annorum 17 Poeta Susceptus 28. Novemb. 95. *Cantor*, alitur gratis. [Pripis:] promotus Baccalaureus.

- Pag. 22 (10) [1595?]
 [19] Mathaeus Latornus Carniolus frater Superioris susceptus est etiam [?] eiusdem R. Abbatis commendatore, habet annos 15. *Discantista*, principista. [1595]
- [20] Joannes Sceschka Carniolus annorum 23. Syntaxista alitur gratis *cantor* venit 21. Aprilis. Anno 1595. [Pripis:] 25 Aprilis paedagogiam suscepit.
- Pag. 23 (11) [1597]
 [21] Georgius Planina Carniolus Annorum 12 Abecedarius receptus 12 Junij 97 alitur gratis. *discantista*.
- Pag. 28 (13v) [1595]
 [22] Andreas Nepokej Goritiensis Logicus, *cantor*, susceptus est Anno 95, discessit An. 1600 8 April. propriis sumptibus vixit in civitate, Oberburgi iam concionator 1602. [1600]
- [23] Michael Summereker Carniolus Syntaxista *Cantor* [...] Anno 1600 susceptus 21 Feb. deinde 14 Septem. anni 1602 missus est Brunna. [Pripis:] Societatis Jesu f. [?] Provinciam Austriam [?] principatus [?] a. 1634.
- Pag. 34 (16v) [1604]
 [24] Augustinus Illeeritz [?] Carniolus Crainburgensis 16. an. aetatis suae. grammatista susceptus pro *discantista* 7. Septemb. 1604. alitur gratis.
- Pag. 36 (17v) [1604?]
 [25] Jacobus Gigler Marpurgensis Styrius *cantor aliquis* 13 annorum infimae classis susceptus est 8 Novembris pro quo parens eius quotannis dabit unum stertin vini Marpurgensis. [Pripis:] Discessit in patriam 22 [29?] Aprilis et redijt 4 Aprilis [?]. [Nov pripis:] Tandem aufugit. [1604?]
- [26] Jacobus Stöter Marpurgensis Styrius *cantor nullus* 12 annorum infimista susceptus est 8 Novembris, [...] quo parens eius etiam [?] quotannis dabit stertin vini Marpurgensis.
- Pag. 37 [18] [1606]
 [27] Benedictus Kotschan Marpurgensis Styrius Rhetor, *cantor nullus*, annorum 20 susceptus 6 Januarij. [Pripis:] Curavit sibi conditionem postea in civitate.
- Pag. 38 (18v) [1606?]
 [28] Casparus Besiack vent 30 Aprilis Rhetor solvet in annum 20 fl. annorum 18 *cantor nullus*. [Pripis:] Dedit pro victu suo et fratris 18 fl. [Pripis:] Abijt bonus.
- Pag. 40 (19v) [1606?]
 [29] Balthasar Strainer Carniolus Novastatiensis Logicus venit ad Ferdinandeum 4 Martij *Cantor aliquis* a P. Santino promotus. [Pripis:] Promotus magister venia bona ivit in patriam medio Julij Annj 1610.
- Pag. 41 (20) [1606?]
 [30] Joannes Ottava Crainburg. Carniolus Logicus ann. 19 alitur gratis venit 26 Julij *cantor nullus*.
- Pag. 42 (20v) [1606?]
 [31] Matthias Ranko Crainburgensis Carniolus Grammatista annorum 17. receptus 9. Novembris ad Commendationem Serenissimi Ferdinandi. *Cantor*.

- Pag. 96 (49) [1620]
 [32] Nicolaus Sellegelius [Schlegelius?], Carniolus Litopolitanus. *Cantor Tu-
 bicen*. Logicus, susceptus est 24 Novembris Annorum [...prazno] gratis alitur.
- Pag. 98 (50) [1624]
 [33] Alexius Dragar, Carniolus, annorum 20. Crainburgensis, Promotus ad
 Ferdinand. à R. P. Clario, Poeta, *fidicen et organista*, ingressus est die 20 maij 1624.
- Pag. 127 (62) [1630]
 [34] Carolus Wenzl. Styrius ex Windisch Grätz. Commendatus à Dno. suo
 parente venit tertia Novembris. Vivit gratis. *Discantista*. Parvista, annorum 13.
 [1630]
 [35] Paulus Musitz Styrius Gonobicensis annorum 25. Commendatus à patrueli
 suo Parocho. *Musicus instrumentalis*. venit 5^a Novembris. Casista. Vivit gratis.
 [Pripis:] Factus sacerdos 1631.
- Pag. 129 (63) [1630]
 [36] Joannes Wriz. Carinthus. annorum 19, commendatus à P. Brucellerio [?].
Musicus. Logicus. gratis. ivit ad Societatem mense Decembri eodem anno.
 [1630?]
- [37] Joannes Vnderperger Carniolus Meechstadensis, annorum 20. Commendatus
 à M. Kuglman. Venit 1^a Decembris. *Musicus*. gratis. Rhetor. Ob infirmitatem eodem
 anno dimissus.
- Pag. 130 (63^v) [1630?]
 [38] Joannes Weisl Carniolus Cranburgensis annorum 20. Commendatus à
 M. Posarell. *Musicus*. Logicus. gratis. [Pripis:] Dimissus est 19 Maij ob malos
 mores. 1631.
- Pag. 134 (65^v) [1631]
 [39] Joannes Trattner. Styrius Marpurgensis annorum 15. *Musicus*. venit 30 Oc-
 tobris 1631. Grammatista. Commendatus à P. Superiore Millestadiensis. Vivit gratis.
 [Pripis:] 6. novembris 1631 acceptus est ad convictum.
- Pag. 135 (66) [1631]
 [40] Joann. Antonius Poludnik Carinthus. 17 annorum. venit 16 novembris
 1631. Commendatus à Magistro Andrea Sisero. vivit gratis. est *Fidicen*. et Poëta.
 [Pripis:] Factus canonicus regularis Secovij.
- Pag. 137 (67) [1632]
 [41] Andreas Belasik »Istrianus« Pisinensis civis, annorum 13, parvista, *discan-
 tista*, commendatus à R. P. Rampelio, susceptus ad Domum cum dispensatione R. P.
 Provincialis P. Foro. Solvit; ad ingressum 50 fl. deposuit. Venit ad Ferdinandum
 31. Augustij 1632.
- Pag. 138 (67^v) [1632]
 [42] Andreas Novak, Carniolus Crainburgensis, Civis, ann. 22. Logicus, *Altista*,
 commendatur à P. Joan Legato Superiore Millstadiensis. vivit planè gratis, ingressus
 domum. 25. octobris 632. [Pripis:] Factus sacerdos.
 [1632]
- [43] Andreas Wobitsch, Carniolus Radtmonstorfensis, ciuis, annorum vigintj,
 Logicus, *Tenorista*, commendatus à P. Matthaeo Pressero, ingressus domum 15. octo-
 bris, vivit planè gratis. [Pripis:] Factus sacerdos.

Pag. 139 (68)

[1632]

[44] Michaël Divinar Carniolus Littopolitanus, ciuis, annorum 19, Logicus, *Tubicen*, commendatus à R. P. Rectore Labacensj. intravit domum 7. novembris 1632. vivit omnino gratis.

Pag. 141 (72)

[1637]

[45] Joannes Franz. Carniolus Stainnensis, ciuis, ann. 15. Parvista, *discantista*. commendatus à R. D. Maximiliano Troyer Parocho et Decano in Wolffsperg, intravit 20 Febr. 1637.

[1634]

[46] Chrystophorus Gmaner Styru Marpurgensis, ciuis ann. 18, syntaxista, *Cantor*, commendatus à Dnò. Joann. Lochner, intravit domum 2. Martij 1634. [Pripis:] gratis.

Pag. 142 (72v)

[1634]

[47] Sebastianus Lebitsch Carniolus Stainnensis, ciuis, ann. 21. Logicus, *Tubista*, commendatus à suo Professore, intravit 9. Martij. 1634. vivit titulo cantoris. [Pripis:] Ivit ad Conditionem.

Pag. 156 (76v)

[1536]

[48] Andreas Sigismundus Winkler Carniolus Kamnicensis, 23. annorum. Logicus intravit domum 8. Novemb. commendatus à R. P. Rectore Graetiensi [?]. *Vivit titulo cantoris*. [Pripis:] Duxit uxorem. *Bassista. Vienna ad S. Stephanum*.

Pag. 162 (79)

[1638]

[49] Antonius Kerbiz Carinthus Eberndorffensis, aetatis 21 annorum Logicus. Admissus est ad Ferdinandaeum 8 Novembris. commendatus similiter à P. Rectore Clagenfurtensi. *Vivit titulo Musici gratis*.

[1638]

[50] Andreas Staidler Styru Oberburgensis aetatis 19. annorum, Logicus. Ingressus est Ferdinandaeum 11. Novembris. Commendatus à P. Rectore Labacensi. *Alitur gratis titulo Musici*. [Pripis:] Factus sacerdos.

Pag. 166 (81v)

[1639]

[51] Laurentius Kobalius Carniolus Stainensis 19. annorum Logicus intravit Ferdinandaeum 17. Novemb. 1639. *Alitur gratis titulo Musici*. [Pripis:] Duxit uxorem.

[1639]

[52] Joannes Textor Carniolus Crainburgensis. 19 annorum. Logicus. Intravit Ferdinandaeum 17. Novemb. 1639. *Alitur gratis titulo Musici*.

[1639]

[53] Fridericus Schrott. Cileensis. Nobilis. annorum 16 Logicus. Intravit Ferdinandaeum 24. Novemb. 1639. *Alitur titulo Musici*. [Pripis:] Doctor iuris.

Pag. 168 (82v)

[1640]

[54] Christophorus Schimpfius Marispurgensis [...nečtljivo]. 23 annorum. Physicus. Intravit Ferdinandaeum 25. Novemb. 1640. *Alitur gratis titulo Musici*.

Pag. 172 [84]

[1641?]

[55] Petrus Franciscus Pistorius Carniolus Labacensis annorum 18 Poëta, ingressus est Ferdinandaeum 7. Maij *titulo Musici*, obligavit se ad manendum usque dum absolvat Rhetoricam et Physicam, si necessaria habuerit. idem qui signat manu propria se ipsum exclusit promissa [...?] Fernandaeo.

Od pag. 176 (86) dalje sledi nekaj lastnoročno pisanih izjav te vrste:

Pag. 185 (91)

[1644]

[56] Ego Joannes Bap. Starouasnik Carniolus Staniensis An. 24. Ingressus sum Ferdinandaeum 3. Novemb. [1644] *Titulo Musici gratis alendus* ex commendatione Reverendi Patris Rectoris Labacensis Andreae Mikez oblige proinde me non solum ad servandam disciplinam domus eiusque consuetudines, & ad manendum in Ferdinandaeo per 3. An. verum etiam ad *chorum Musicorum* omnibus dominicis et festis, alijsque consuetis officiorum diebus, in templo Collegij Soc. is Jesu sedulo frequentandam, praesertim autumnalium vacationum tempore nec unquam praeter communem omnibus victum me à Ferdinandaeo quidquam praetensurum, sed meram benevolentiam et gratiam tum R. P. Rectoris Collegij, tum Ferdinandaei Superioris patienter expectaturum. [Pripis:] Actum ut supra. [Nov pripis:] Factus sacerdos.

[1644?]

[57] Ego Casparus Anshitz Carniolus Staniensis An. 20 Ingressus sum Ferdinandaeum 3 Novemb. *Titulo Musici gratis alendus* ex commendatione Reverendi Patris Rectoris Labacensis Andreae Mikez, oblige proinde me non solum ad servandam domus, eiusque consuetudines et ad manendam in Ferdinandaeo per 2 An. verum etiam ad *chorum Musicorum* omnibus Dominicis, et Festis, alijsque consuetis officiorum diebus in templo Collegij Soc. is Jesu sedulo frequentandam; praesertim autumnalium vacationum tempore, nec unquam praeter communem omnibus uictum me à Ferdinandaeo quidquam praetensurum, sed meram benevolentiam et gratiam tum R. P. Rectoris Collegij, tum Ferdinandaei Superioris patienter expectaturum. Actum ut supra. [Pripis:] Factus sacerdos Graecij bona venia in patriam profectus est Labaci Vicarius.

Pag. 186 (92v)

[1646]

[58] Ego Martinus Nachtingal Carniolus Litopolitanus annorum 20 Rhetor ingressus sum Ferdinandaeum 23 Martii 1646 *titulo Musicj*, commendatione P. Superioris Ferdinandaei apud R. P. Rectorem collegii, oblige proinde me non solum ad servandam disciplinam domus eiusque consuetudines et ad manendum in Ferdinandaeo usque ad finem philosophiae verum et ad *chorum musicorum* omnibus Dominicis et festis alijsque consuetis officiorum diebus, praesertim Autumnalium vacationum tempore, nec unquam praeter communem victum me a Ferdinandaeo quicquam praetensurum, sed meram benevolentiam et gratiam tum R. P. Rectoris, tum Ferdinandaei Superioris patienter expectaturum. Actum ut super. [Pripis vmes:] Discessit in Patriam, post duos annos redivit. [Podpis:] Martinus Nachtingal — propria Manu

Pag. 187 (92v)

[1646]

[59] Ego Georgius Ludwig Carniolus Stainensis annorum 18 Syntaxista ingressus Ferdinandaeum 12 Junii 1646 *Titulo musici gratis alendus*. Obligo proinde me... [kakor zgoraj]. [Pripis:] Discessit bona venia et duxit uxorem.

Pag. 189 (93v)

[1646]

[60] Ego Andreas Fogk Carniolus Stainensis annorum 22 Ingressus sum Ferdinandaeum 9 Decembris 1646 *titulo musici gratis alendus* ex commendatione R. P. Laurentii Marcouitch Seminarii Labacensis regentis. Obligo proinde me... [kakor zgoraj!] M. P. [Pripis 1:] Factus sacerdos Graecii ivit ad Conditionem ad Dominum Comitem ab Herberstein. [Pripis 2:] Mortuus in Patria.

- Pag. 193 (95v) [1647]
 [61] Ego Petrus Voltsching Carniolus Stainensis Annorum 18 ingressus sum Ferdinandaem 28 Octobris Anno 1647. *Titulo Musici* Obligo me... [kakor zgoraj!] M. P. [Pripis:] Futurus Princeps.
- Pag. 196 [97] [1647]
 [62] Ego Georgius Selnighk Carniolus Rudolphsberthensis Annorum 21 Logicus ex commendatione Dni Saiser Provinciae Secretarij et aliorum ingressus sum Ferdinandaem 11 Decembris 1647. *Titulo Musici*. Obligo me... [kakor zgoraj!] [Pripis:] Abijt in patriam, ibi factus sacerdos.
- Pag. 201 (100v) [1648]
 [63] Ego Melchior Richter Carinthus ex S. Paulo Logicus annorum 20 ingressus sum Ferdinandaem vigesima octava Octobris 1648 *titulo Musici gratis alendus*. Promitto me... [kakor zgoraj!] [Pripis:] Factus benedictinus ad S. Paulum in Carinth.
- Pag. 210 (103) [1650]
 [64] Joannes Christianus Wolff Carniolus Labacensis intravit Ferdinandaem 8 Novembris *Musicus* Anno 1650 eiectus ob malos mores. [Pripis:] Factus exterius sacerdos.
- [1651]
 [65] Georgius Stëer Carniolus Staniensis annorum 19 Logicus intravi Ferdinandaem 1651 die 2 Novembris ex commendatione Rdi patris Stëer & patris Raner *titulo Musici*. [Pripis:] Duxit uxorem in Patria.
- Pag. 214 (104) [1653]
 [66] Laurentius Pevez Logicus Carniolus Lithopolitanus ingressus Ferdinandaem 5. Novembris Anno 1653. [Pripis:] Factus miles, *et ex milite musicus Cilleensis*.
- Pag. 216 (105) [1655]
 [67] Alexander Starouasnigk Carniolus Lythopolitanus Logicus intravit Ferdinandaem *titulo Musici* 1655. in Februario. [Pripis:] Abivit insalutato hospite.
- Pag. 221 (107v) [1656]
 [68] Gregorius Sima Carniolus Stainensis Logicus *Musicus* ingressus A^o 1656 in octobri. [Pripis:] Obijt Anno 1665. In Eysenstadt Civis.
- Pag. 224 (109) [1657]
 [69] Matthias Kokel Styru Petouiensis Parvista annorum 12 solvit 40 fl etiam [?] medium cent. Butyri nunc *Musicus Discantista* ingressus in Novemb. 1657. [Pripis:] 8 Maij 1663 debuit abire ex Ferdinandaem et Civitate quia in domo turbas excitavit.
- [1658]
 [70] Joannes Juvanitsch Carniolus Cramburgensis Logicus an: 19. *Musicus Tenorista*, ingressus est in Novemb: 1658. [Pripis:] Profectus [?] in patriam curaturus valetudinem.
- [1658]
 [71] Joannes Killer Carniolus Labacensis Logicus an. 20. *Musicus Tubista* ingressus est in Novemb. 1658. [Pripis:] Exivit contumax.
- [1658]
 [72] Matth. Joannes Wark Carniolus Stainensis Logicus an. 23 *Musicus Tubista* igressus in Novemb. Anno 1658.

- Pag. 225 (109^v) [1659]
 [73] Andreas Bastianchich Carniolus Lythopolitanus an. 22 *titulo musici* ingressus in octobri 1659. [Pripis:] Factus sacerdos 1663. Abivit insalutato Hospite.
- [1659]
 [74] Joannes Krüll Carniolus Cramburgensis logicus an: 19 *tit. musici* ingressus 1659 in 9bri. [Pripis:] Abivit in Patriam 1662.
- Pag. 226 (110) [1660]
 [75] Rupertus Eder Carinthus Tarvisianus parvista annorum 14 *titulo musici* ingressus 1660 in Junio. [Pripis:] Dimissus est, quia inutilis fuit 1663.
- [1660]
 [76] Joannes Fider Stainensis Carniolus Logicus 19 annorum *tit. musici* ingressus 1660 die 3 9bris. [Pripis:] Abiit bono titulo, quia necessarius non fuit.
- [1660]
 [77] Martinus Schlibnigh Carniolus Lythopolitanus Logicus an. 21 *tit. musici* ingressus 29 Octobris 1660. [Pripis:] Abivit dolosè insalutato hospite 1663.
- Pag. 227 (110^v) [1661]
 [78] Dominicus Franciscus Solar Styrus marpurgensis an: 14 *grammatista tit. musici* ingressus 2 Februarij 1661.
- [79] Gregorius Gossiagg Carniolus Rudolphswertensis parvista an: 12 *tit. musici* Ingressus 22 Martij 1661. [Pripis:] Abivit velut in [nečitljivo]... ad musicam.
- Pag. 228 (111) [1662]
 [80] Michaël Gladich Carniolus Labacensis Logicus ingressus est 3. Nov. 1662: *acceptus est pro musico*. data sunt ei lectisternia, et par linteaminum.
- Pag. — (115) [1661]
 [81] Joannes Wolff. Carniolus, Logicus, commendatus à Nostris Labaci et susceptus in *Musicum Tubistam*. Data illi Lectisternia. Venit 2. Novembris.
- Pag. — (115^v) [1666]
 [82] Petrus Sorosina, Tergestinus, futurus Logicus, venit 9. 9bris susceptus in *Musicum Organistam*. Curata ipsi nova lectisternia.
- Pag. — (116) [1667]
 [83] Joannes Kräner. Carniolus, Logicus susceptus in *Musicum*. Data illi lectisternia ex Domo. Intravit 15. Septembris. [Pripis:] Profugus et eliminatus ex scholis.
- [1667?]
 [84] Sebastianus Shumj Carniolus. Logicus, susceptus in *Musicum Tenoristam*. Venit 23. octobris. Et accepit ex Domo nostra necessaria lectisternia.
- Pag. — (116^v) [1668]
 [85] Felix Isanz missus Eberndorfio pro *discantista*: accipit interim lectisternia ex nostra Domo, donec ei aliunde provideatur. Venit 25 Martij. [Pripis:] 21. Julij dimissus ob morbum et ineptitudinem.
- Pag. — (117) [1668]
 [86] Valentinus Flego, Philosophus absolutus Goritiae, susceptus in *Musicum Altistam*. Venit 7 octobris.
- [1668?]
 [87] Gasparus Goshell Carniolus susceptus *titulo Musices in Organistam*. Venit 22. octobris, auditurus Logicam.

[1669]

[88] 30. Octob: Joannes Zeball Carniolus, futurus Logicus susceptus *titulo Musices*. Accepit lectisternia ex nostro Domo.

[1669]

[89] 9. Nov. Sebastianus Turck Carniolus futurus Logicus susceptus *titulo Musices inter Tubistas*. [Pripis:] abijt... [dalje nečitljivo]

Pag. — (120)

[1669]

[90] Decemb: 13 Jacobus Wagner, Carniolus Rhetor, *susceptus titulo Musices*, commendatione Nostrorum et consensu R. P. Rectoris. [Pripis:] Factus Cisterciensis in Sittich Anno 1670.

Pag. — (122)

[1671]

[91] Octob: 23 Matthias Scubiz uenit Labaco, commendatus et susceptus *pro Musico*.

Pag. — (122^v)

[1671]

[92] Nov: 30. Andreas Gladik. Carniolus Locopolitanus, futurus Logicus, susceptus in *Musicum Tubicinem et tubistam*.

Pag. — (123^v)

[1672]

[93] Novemb: 10 Michaël Majetich. Logicus Carniolus commendatus Zagrabia à Nostris et susceptus in Alumnum Ferdinandaei *inter Musicos*. [Pripis:] Missus paulo post ad Novitatum Societatis nostrae.

[1672]

[94] Novemb: 17. Gregorius Meduesh. Carniolus, *Musicus Tubista*, susceptus ut se perficiat in arte, et interim solutionem pro victu praestit, donec sit idoneus.

Pag. — (125)

[1673]

[95] Dec: 14. Michael Troppar Carniolus Logicus venit in Decembri susceptus in *Organistam* evocatus ad Soc. à P. Regente Klagenfurti. Data sunt ei omnia lectisternia. [Pripis:] Factus Societatis Jesu.

Pag. — (125^v)

[1674]

[96] Februar: 20. Thomas Khenta Carniolus 1 anni Theologus venit Labaco in Febuario susceptus in *Musicum Tubicinem et Tubistam*. Data sunt ei lectisternia.

Pag. — (126^v)

[1674]

[97] Joannes Herbaldus Carniolus Logicus susceptus in *musicum Organistam* data sunt ei lectisternia, venit in Novembri. [Pripis:] Optima venia discessit in patriam.

Pag. — (127)

[1674]

[98] Jacobus Clobotschnig Carniolus Logicus, susceptus in *Tubicinem* venit in Octobri data sunt ei lectisternia. [Pripis:] Discessit finitâ Philosophia cum licentia.

[1674?]

[99] Stephanus Kovaschiz Carniolus Parvista susceptus in *musicum Discantistam* venit in Novembri. non sunt data ei lectisternia. [Vrinek z drugo pisavo:] Quisivit deinde praedicatum Domini de Schmidhoffen, factus dives, et reliquit unicum filium, qui est factus Canonicus Stainzensis. [Pripis:] Discessit ad Finem anni factus ephebus apud Juvenes à Purgstal.

- Pag. — (127^v) [1675]
 [100] Josephus Gladich Grammatista Carniolus *Susceptus in Musicum* venit in Junio data sunt ei lectisternia. [Pripis:] Pie mortuus et sepultus cum musica apud S. Georgium in Febuario 1677.
- [101] Sebastianus Scaller 2di Anni Theologus Carniolus *Susceptus in Musicum* venit in Augusto data sunt ei lectisternia. [Pripis:] Discessit in licentia. [1675?]
- Pag. — (128^v) [1675?]
 [102] Georgius Isänz Carniolus Physicus venit in Novembri susceptus in socium *organista* habet lectisternia domus. [Pripisi raznih rok, komaj čitljivo:] ... apud Sanctum Georgium ... traiectus [?] à militibus ...
- Pag. — (128) [1675?]
 [103] Georgius Rumpler Carniolus Logicus susceptus in *Musicum Fidicinem* venit in Decembri habet lectisternia ex domo.
- Pag. — (129^v) [1675?]
 [104] Carolus Seiz venit in Novembri anno priori *susceptus in musicum* commendatus à P. Henrico Sölner. habet lectisternia domus. physicus.
- Pag. — (131^v) [leto?]
 [105] Michael Zeball 15 oct. Logicus futurus *Tenorista et violinista*. Alumnus Ferdinandaei Commendatus à P. Gregorio Wentto [?], qui illum huc Labaco promovit, habet lectisternia domus. [leto?]
- [106] Georgius Trättinig 18 oct. Logicus futurus, *Bassista et organista*, Alumnus Ferdinandaei commendatus Labaco huc à P. Gregorio Wentto [?], habet lectisternia domus.
- Pag. — (132^v) [1682]
 [107] 14 [sc. octobris] venit Labaco Joannes Turek *Clarinista* Logicus commendatus à P. Jacomin. Habet lectisternia domus.
- Pag. — (133) [1683]
 [108] 4^a Novembri Casparus Zeball *organista* absoluit Philosophiam Lincij commendatus à P. Stasnitio [?] Regente ibidem habet Lectisternia Domus Alumnus Ferdinandaei.

Pri pretresu podatkov teh 108 dijakov glasbenikov, ki so bili Slovenci ali pa so prišli s Slovenskega, ugotavljamo najpoprej, da jih je bila pretežna večina, skoraj 75 %, s Kranjskega (85). Kranjski sledi Štajerska z 12 dijaki, nato Koroška s 5, Goriška z dvema, Istra in Trst s po enim. Nedoločena ostaja ožja domovina za dva dijaka. Pri dobri polovici dijakov (točno: pri 59) je naveden domači kraj. Preseneča, da je med njimi 21, skoraj ena tretjina, Kamničanov. Zakaj tolikšen dotok ravno iz Kamnika, je še uganka. Navedeni so kot Carniolus Lapidensis, Litolopolitanus, Stainensis (ali Staniensis) in celo Kamnicensis. Kamniku sledi Kranj z 39 dijaki, Maribor s 7, Ljubljana s komaj 5 in Novo mesto s 3 dijaki. Po enega dijaka glasbenika so poslali v Gradec (kolikor je razvidno iz vpisov): Radovljica, Škofja Loka, Slovenj Gradec, Konjice, Gornji grad, Celje, Ptuj, Dobrla ves, Št. Pavel na Kor., Trbiž, Trst, Gorica, Pazin.

Zanimiva je starost dijakov. Podatki segajo le od l. 1589 do l. 1662, pozneje vpisovalci starosti ne navajajo več. Zato nam je znana starost le za 70 dijakov. Giblje se med 12 in 26 letom. Poučno je tudi število vpisov po letih. Prvi slovenski dijaki, 9 po številu, se pojavijo l. 1589. Naslednje leto je sicer en sam, zato pa je l. 1592 spet 5 vpisov, l. 1595 so 4. Število vpisov niha, 5 jih je bilo spet šele l. 1606 in l. 1630, 4 pa l. 1632. Vmes so leta brez slovenskega imena ali pa zasledimo eno samo. Večja vrzel zija med leti 1607—1619, 1625—1629 in 1676—1681, ko ni bilo nobenega vpisanega slovenskega dijaka. Večje število zasledimo šele l. 1675 (4 dijake).

Kakšno je bilo njihovo glasbeno udejstvovanje? Do začetka 17. stol. se v »Catalogu« omenjajo sploh samo pevci (»cantor«, »discantista«).⁸ Prvi instrumentalist se pojavi šele 1604,⁹ med slovenskimi dijaki pa šele 1622. To je bil Kamničan Nikolaj Sellegelius (Šlegel?), ki je vpisan kot »cantor«, a tudi že kot »tubicen« [32].¹⁰

Splošna oznaka »cantor« je zlasti spočetka najštevilnejša (22 primerov). Izrecno se omenja »discantista« v 11 primerih. Tenoristi so med dijaki s Slovenskega trije. Vpisovalec v l. 1604—1606 je, kdo ve zakaj, pripisal o nekaterih pevcih tudi ocene. Povprečna pevca sta bila po njegovem 13-letni Mariborčan Jakob Gigler [25] in Novomeščan Boltežar Strajnar [29]. Slabi pevci (»cantor nullus«) so bili štirje dijaki.

Jezuitje so do l. 1600 v glavnem odklanjali figuralno in instrumentalno glasbo. Pozneje so se vdali. Zlasti so se prilagajali krajevnim razmeram. Prvič je že dvor v Gradcu terjal slovesnejše obhajanje cerkvenih opravil, na drugi strani pa jezuitje niso hoteli zaostajati za protestanti, ki so k službi božji v graški Stiftskirche znali pritegniti stanovske trobentače.¹¹ Po odhodu dvora iz Gradca na Dunaj (1619) je ostal Gradec brez instrumentalistov dvorne kapele. Zdaj so morali jezuitje tem bolj skrbeti za muziko v cerkvi in pridobivati dijake instrumentaliste.

V 17. stol. so pri vpisih zato vedno številnejše oznake »Musicus« (tudi »Musices«, redkeje »Musicus instrumentalis«).

Zanimivo je ugotavljati, katere vrste instrumentalisti so bili sploh zastopani¹²: »violinista« ali »fidicen«, »braccista«, »tubicen« (trobentač), »tubista« (pozavnist), »cornetista«, »fagotista«, »theorbista« idr. Med slovenskimi dijaki prav vsi ti instrumenti niso zastopani. V seznamu zasledimo naslednje:

8 pozavnistov (»tubistae«): l. 1634 kamniški »meščan« 21 letni Boštjan Lebič [47]; l. 1658 Ljubljčan, 20 letni Janez Killer [71]; istega leta 23 letni Kamničan Matija Janez Wark [72]; l. 1666 iz Ljubljane priporočeni »logicus« Janez Wolf [81]; l. 1669 »futurus logicus« Boštjan Turk [89]; l. 1671 Škofjeločan Andrej Gladič [92], tudi »futurus logicus« in hkrati trobentač; l. 1672 Gregor Medveš [94], ki se je šele učil pozavne in l. 1674 Ljubljčan [?] Tomaž Kenta [96], bogoslovec prvoletnik in hkrati trobentač.

5 trobentačev (»tubices«): l. 1620 Škofjeločan Nikolaj Sellegelius (Šlegel?) [32]; l. 1632 prav tako Ločan Miha Divinar [44]; l. 1671 Ločan Andrej Gladik (Gladič?) [92], ki je bil tudi pozavnist; l. 1674 bogoslovec prvoletnik Ljubljan-

čan (?) Tomaž Kenta [96], ki je bil prav tako pozavnist; in l. 1674 Jakob Globočnik, »logicus« [98], ki homo o njem še govorili.

4 *violinisti*: l. 1624 »Fidices« Aleš Dragar, 20 letni Kranjčan, ki je bil hkrati organist [33], in l. 1631 Korošec Janez Anton Poludnik, 17-letni »poeta« [40]; »logicus« Jurij Rumppler [103] ter po l. 1675 iz Ljubljane prišli »violinista« Mihael Cebal »logicus futurus«, hkrati tudi pevec tenorist [105].

1 *clarinist*¹³ — 1682 iz Ljubljane prišli Janez Turk, »logicus« [107].

Med instrumentalisti se navajata tudi 2 »altista«. »Altist« Andrej Novak [42], iz Kranja, je bil star 22 let in v tej starosti pač ni pel alta. Goričan Valentin Flego [86] se omenja kot »Musicus altista«. Gre pač za »alto«, ki ga C. Sax pozna kot »alto clarinet«,¹⁴ kot »alto flute«,¹⁵ kot »alto horn«¹⁶ in kot »alto oboe«.¹⁷ Kateri izmed teh primerov je mišljen pri omenjenih treh »altistih«, ni mogoče ugotoviti.

8 *organistov*. Že omenjeni Aleš Dragar [33], l. 1624, ni bil le violinist, ampak tudi organist. Dosti pozneje, l. 1666, se pojavi kot organist Tržačan Peter Sorosina [82]. Leta 1668 (?) mu sledi Gašpar Koželj [87], za njim so: l. 1673 Mihael Tropar [95]; l. 1674 Janez Herbald (?) [97]; l. 1675 (?) Jurij Ižanec [102]; po l. 1675 Jurij Tratnik [106], ki je bil, kakor sem že omenil, tudi basist; in zadnji Gašper Cebal [108].

Nekateri dijaki so bili hkrati *pevci in instrumentalisti*: že omenjeni Kamničan Nikolaj Šlegel (?) je bil »Cantor et (?) tubices« [32]; dalje 12 letni Ptujčan Matija Kokalj [69] in »parvista« Štefan Kovačič [99], ki sta oba omenjena kot »musicus (et?) discantista«; Janez Juvanič [70] in Boštjan Šumi [84] sta zapisana kot »musicus (et?) tenorista«; prav tako Mihael Cebal [105], ki je bil »tenorista et violinista«, Jurij Tratnik [106] pa »basista et organista«.

Posamezni dijaki so igrali kar *dva instrumenta*: Kranjčan Aleš Dragar [33] je bil violinist (»fidices«) in organist, Ločan Andrej Gladik (Gladič?) [92] in Ljubljančan Tomaž Kenta [96] sta bila trobentača in pozavnista.

Da so bili dijaki dobri muziki, pričajo pritožbe vojnih pavkistov, ki so se, na primer, leta 1708 pritožili deželnim stanovom, češ da jim dijaki kvarijo zaslužek in da ferdinandisti piskajo celo po ulicah, »was die, so nit ordentlich gelehrnet, nit thun derfen.«¹⁸ Pritožba je bila menda zaman, zakaj že l. 1711 se pritožujejo tudi deželni trobentači, da igrajo študentje po ulicah in celo po gostilnah, »so niemals zulässig gewesen«.¹⁹

Iz vrst dijakov pevcev in instrumentalistov ferdinandistov pa se je razvil tudi ta ali oni talent, ki ga omenja glasbena zgodovina. Takšen je bil, na primer, najpomembnejši avstrijski komponist baročne dobe Johann Josef Fux (r. 1660 na Štajerskem). Tudi nekaj drugih, manj slavni, a vendar znanih imen srečujemo med vpisi v »Catalogu«.²⁰ Za našo glasbeno zgodovino so zanimiva zlasti naslednja imena.

Kranjski rojak je bil Jakob Globočnik [98]. Vpis v »Catalogu« žal ne pove, kje je bil doma. Iz skopega zapiska izvemo samo, da je bil sprejet v »Ferdinandej« oktobra l. 1674 kot trobentač (»in Tubicinem«). Pripis še dodaja, da je odšel, lko je končal študij filozofije. H. F e d e r h o f e r²¹ ugotavlja, da je bil Globočnik štajerski deželni trobentač (1683—1702). Neko poročilo pravi, da je bil »ein stattlicher, wollexercierter, in der Musik und sonst gelehrter Trompeter, der dreyer Sprachen (windisch oder kroatisch, deutsch und italienisch) kundig«. Bil

je dodeljen v vojaško službo in je služboval šest let v Križevcih. Umrli je v Gradcu, kjer je bil pokopan 19. februarja 1702.²²

Tudi Kamničan Žiga Winkler [48], ki je bil l. 1636 kot 23-letnik sprejet v »Ferdinandej« in je tam živel »titulo cantoris«, si je ustvaril lepo kariero, Pripis pove, da je postal »bassista in Vienna ad S. Stephanum«.

Zanimiv je Kamničan Lovrenc Pevec [66], ki je bil sprejet kot »logicus« v »Ferdinandej« 5. novembra 1653. Zapis ne omenja, da bi bil pevec ali instrumentalist, toda iz pripisa izvemo, da je bil »factus miles, et ex milite musicus Cilleensis«. Iz tega podatka sklepamo, da je po letu 1653 morala v Celju obstajati mestna muzika. Kaj več za zdaj o tej muziki ne vemo.

Gašparja Gošela (Koželja?) [87], navaja tudi Thalnitscher.²³ Gošel je prišel v ljubljansko stolnico kot organist. »Catalogus« ne navaja kraja njegovega rojstva, niti točne letnice vstopa v »Ferdinandej«, pač pa datum, 22. oktober (najbrž leta 1668), ko je prišel v Gradec kot »auditurus logicus«. Pozneje je v Ljubljani kot direktor Academiae Philharmonicorum, komponist in instrumentalist moral imeti važno vlogo v ljubljanskem glasbenem življenju.²⁴

Od dijakov, ki so prebili nekaj časa med svojim študijem v »Ferdinandeju« v Gradcu, so se glasbenemu življenju doma posvetili še nekateri.

O Janezu Fidru [76] poroča D. Cvetko,²⁵ da je deloval v Ljubljani v začetku druge polovice 17. stol., in sklepa na temelju gradiva, da se s svojimi tovariši ni ravno odlikoval. V »Ferdinandej« je prišel l. 1660. Iz pripisa bi sklepali, da je kmalu odšel, da pa je bil takrat vendar dober muzik, a je bil »Ferdinandeju« trenutno (?) nepotreben.

(Jurij) Andrej Gladič (Gladik) [92] je bil pozneje kot ljubljanski kanonik, kakor sklepamo po podatkih v ljubljanskem Kapiteljskem arhivu,²⁶ med ljubitelji glasbe, ki so se zbirali okoli Janeza K. Prešerna in med katerimi je bil Janez Bertold Höfer, ustanovitelj Academiae Philharmonicorum.²⁷ V »Catalogu« ni nobenega pripisa, ki bi omenil Gladičevo kariero.

Tudi o bodoči življenjski poti Jurija Planine [21], ki je vstopil v »Ferdinandej« l. 1597, ne zvemo iz »Cataloga« ničesar. D. Cvetko ugotavlja²⁸ po podatkih v ljubljanskem Škofijskem arhivu, da je bil s svojima bratoma Janezom in Martinom diskantist na nadvojvodskem in cesarskem dvoru Ferdinanda II. Pozneje je bil tajnik škofa Hrena, nato pa škofijski notar in zapriseženi odvetnik kranjskih deželnih stanov.

Neki Jurij Tratnik je kot organist deloval v Crngrobu od l. 1664 do 1698,²⁹ a ne more biti identičen z basistom in organistom Jurijem Tratnikom [106], ki je bil v tem času še gojenec »Ferdinandeja«. Žal, je datacija v »Catalogu« zanj in za nekatere druge gojenec v tistih letih zelo pomanjkljiva (po 1675?).

Oskrbo je večina ferdinandistov dobivala zastonj. Nekaj časa se pri vsakem celo izrecno omenja, da dobiva hrano kot glasbenik — »titulo cantoris gratis alitur« ali »titulo Musici gratis alitur«. Gregor Medveš s Kranjskega [94] je bil sprejet kot »musicus tubista«, da bi se v umet-

nosti izpopolnil. Plačeval je hrano, dokler se ni izučil v igranju. Mari-
borčan Benedikt Kočan [27], ki je bil slab pevec, si je našel službo
pozneje v mestu.

Marsikaterega izmed ferdinandistov je premamilo poulično igranje,
ki jim ga, kakor je videti, zavodsko vodstvo ni branilo ali ni moglo
ubraniti. Mnogo jih je najbrž prav zaradi tega obesilo šolo na klin in
odšlo »brez slovesa«. Edini dokumentirani ukrep zavodskega vodstva so
izjave, ki so jih morali gojenci nekaj let (1641—1650) lastnoročno
napisati in podpisati. Te izjave nam tudi nekoliko pojasnijo, katere so
bile dolžnosti ferdinandistov. »Obligo me«, je zapisal vsak, »non solum
ad servandam disciplinam domus eiusque consuetudines, et ad manendum
in Ferdinandaeo per 3 annos, verum etiam ad chorum Musicorum
omnibus dominicis et festis aliisque consuetis officiorum diebus in
templo Collegij Societatis Jesu sedulo frequentandum, praesertim autum-
narium vacationum tempore (podčrtal P. K.), nec unquam praeter com-
munem victum me à Ferdinandaeo quidquam praetensurum, sed meram
benevolentiam et gratiam tum R. P. Rectoris Collegij, tum Ferdinandaei
Superioris, patienter expectaturum.« Vsak gojenec se je torej obvezal, da
bo tri leta ostal v zavodu, kjer naj bi ob nedeljah in praznikih in drugih
slovesnostih sodeloval na koru.³⁰

Pripisi pričajo, da so patri včasih zasledovali poznejšo usodo svojih
gojencev. Marsikje so zabeležili končni uspeh njihovega študija. Vendar
so ti pripisi pomanjkljivi in v večini primerov manjkajo.

Za dobo pičlih sto let, 1589—1683, smo tako dobili v evidenco nad
sto slovenskih dijakov, ki so bili večji glasbe in glasbeno toliko izobra-
ženi, da so jih prav zato sprejeli v »Ferdinandej«. Po podatkih, ki jih
navaja »Catalogus«, lahko sklepamo, da je bilo glasbeno znanje gojencev
v večini primerov takšno, da so mogli sodelovati v zboru kot pevci ali kot
instrumentalisti v raznih instrumentalnih skupinah. To nam dokazuje,
da je bila tedaj glasbena vzgoja v naših deželah na precejšnji višini.
Veliko število gojencev iz Kamnika daje slutiti, da so bile v Kamniku
tedaj izredno ugodne okoliščine za glasbeno izobraževanje mladine.
Kakšne so bile in komu ali čemu gre za to zasluga, še ne vemo. Kamni-
čan je bil tudi Janez Krstnik D o l a r.

Tako nam doslej neznan spis gojencev graškega »Ferdinandeja«
po svoje osvetljuje delček slovenske glasbene preteklosti.

OPOMBE

¹ Opozorjen sem bil nanj med svojim študijskim bivanjem v Avstriji spo-
mladi 1963.

² Več o Ferdinandeju gl. K r o n e s, Geschichte der Karl-Franzens-Universität
in Graz, Graz 1886, str. 655. — Krones »Cataloga« ni poznal.

³ Tako ga je ocenil tudi H. F e d e r h o f e r, Zur Musikpflege der Jesuiten
in Graz im 17. Jahrhundert, v: Aus Archiv und Chronik II/4 (Graz 1949), str.
126—136.

⁴ Prim. A. K e r n, Die Handschriften der Universitätsbibliothek Graz, Bd. I,
I. Leipzig 1939, str. 287.

⁵ Določanje leta vpisa ni vedno lahko.

- ⁶ Tekoča numeracija in pripombe v oglatih oklepajih so moje.
- ⁷ Podčrtal tu in v nadaljnjem P. K.
- ⁸ »Discantistae« so bili sopranisti pred mutacijo. Najstarejši med našimi dijaki [24] je bil 16 let star. Znano je sicer, da so diskant peli tudi pevci po mutaciji (s falzetom). Takšni pevci so bili npr. naš Jurij Planina [21] in njegova dva brata Janez in Martin (gl. op. 28).
- ⁹ Gl. Federhofer, n. d. 135.
- ¹⁰ Številke v oglatem oklepaju pomenijo tekoče številke v mojem seznamu (gl. op. 6).
- ¹¹ Prim. Federhofer, prav tam.
- ¹² Prim. Federhofer, n. d. 130.
- ¹³ Clarino je vmesna oblika med chalumeaujem in klarinetom (gl. C. Sachs, *The History of Musical Instruments*. New York 1940, str. 412), pomeni lahko visoko trobento, v Italiji pa tudi klarinet.
- ¹⁴ Sachs, n. d., 414.
- ¹⁵ Prav tam, 410.
- ¹⁶ Prav tam, 429.
- ¹⁷ Prav tam, 383.
- ¹⁸ Navaja Federhofer, n. d. 132, kjer je tudi vir.
- ¹⁹ Prav tam, 133.
- ²⁰ Federhofer opozarja v n. d. str. 129 in 133 na Canciana Cividina iz Gorice, Vincenca Jeličiča z Reke, Baltazarja Heuchelheimba iz Erfurta in druge.
- ²¹ Federhofer, n. d., 133 in 134, ki navaja tudi vire.
- ²² SBL ga ne navaja.
- ²³ Gl. Thalnitscher, J. Gr., *Bibliotheca Labacensis publica*, v: IMK X, 1900, 160; in Cvetko, *Zgodovina glasbene umetnosti na Slovenskem I*, Ljubljana 1958, 300.
- ²⁴ Prav tam.
- ²⁵ Gl. Cvetko, 181.
- ²⁶ Gl. Cvetko, 281.
- ²⁷ Gl. tudi D. Cvetko, *Academia Philharmonicorum Labacensis*. Ljubljana 1962, 33.
- ²⁸ Gl. Cvetko, 174.
- ²⁹ Gl. Cvetko, 180.
- ³⁰ G. naše številke [55] do [63].

SUMMARY

The manuscript division of the University Library in Graz contains a »Catalogue« of students of the city's »Ferdinandeum« (1589—1684), which contains the names of many pupils of Slovene origin. From the data contained in this document, one may conclude that most of the pupils were educated and given their room and board free of charge if they could play some instrument or were good singers. Such students took part in the activities of the Jesuit Court Church in Graz. Some of these pupils subsequently even took up music professionally. The most noted of these is J. J. Fux. Of the Slovene pupils some are also important in Slovene musical history. Jakob Globočnik became a trumpeter in Styria. Žiga Winkler sang bass in St. Stephen's Cathedral in Vienna; Lovrenc Pevec was later employed as a musician in Celje; this recorded fact is the first evidence of the existence of musicians in the service of Celje in the second half of the 17th century. A former student of the »Ferdinandeum«, a certain Gašper Gošel, became director of the *Academia Philharmonicorum*, and played an important part in Ljubljana's musical life. Others who distinguished themselves musically are Janez Fider, Andrej Gladič and Jurij Planina.

The musical proficiency of the students was in most cases such that it enabled them to sing in choirs or take part in various instrumental ensembles. All of the data here cited indicates that at this time musical education in Slovenia had a relatively high standard, comparable with that of other artistically more highly developed countries in the West.

ROSSINIJEVE OPERE NA ODRU STANOVSKEGA GLEDALIŠČA V LJUBLJANI

Jože Sivec

Mladi Rossini, ki mu je uspelo, da se je že v prvih letih svoje glasbenodramatske ustvarjalnosti prebil med vodilne italijanske operne skladatelje, se je kaj kmalu po svojih prvih uspehih v Italiji začel uveljavljati izven svoje domovine. Vse od leta 1815, potem ko so bila prvič uprizorjena skladateljeva dela v Barceloni, sledimo hitremu vključevanju njegovih oper v evropski gledališki repertoar. Tako se je mladi mojster kmalu razvil v najpomembnejšega italijanskega opernega skladatelja prve polovice 19. stoletja in prerastel v svetovno pomembno glasbeno osebnost. Prav njemu se mora Italija zahvaliti, da je obdržala na področju opere svojo vodilno vlogo, ko je že grozilo, da jo bo izgubila in morala prepustiti Franciji.

Leto 1816 predstavlja odločilen prodor Rossinija na sever. To leto so ga namreč prvič spoznali v Nemčiji, ko so v bavarski prestolnici peli njegovo »Italijanko v Alžiru«. Le nekaj mesecev zatem pa je s svojim »Tancredom«¹ že osvojil cesarski Dunaj. Še isto leto so izvajali njegove opere tudi v Dresdenu in Darmstadt. V naslednjih dveh letih pa se je Rossinijev sloves na severu še razširil in utrdil. Leta 1817 so izvedli »Italijanko v Alžiru«² v Parizu in »Tancreda«³ v Pragi in Petrogradu, leta 1818 pa »Elizabeto«⁴ v Londonu. Tako je bila nekako do leta 1820 večina pomembnih evropskih kulturnih središč že seznanjena s kar več operami tega velikega mojstra.

Rossini si je naglo utiral pot tudi na odre avstrijskega državnega prostora. Za Dunajem (1816) in Prago (1817) so sledila mesta kot Brno (1818), Budimpešta (1819), Gradec (1819) in druga ter med temi, kot bomo še nadalje ugotovili, leta 1820 tudi Ljubljana.¹

Če torej pretehtamo navedene podatke, vidimo, da se je Rossini pojavil na odru Stanovskega gledališča v Ljubljani sicer z majhno zamudo, ki pa je utemeljena glede na takratne splošne ekonomske razmere in še posebej možnosti gledališke dejavnosti pri nas.

Avstrija je v dolgotrajnih vojnah s Francijo utrpela težke izgube in doživela leta 1809 in 1815 popoln finančni bankrot. Inflacija je povzročila obubožanje najširših krogov prebivalstva.²

Ta ekonomska izčrpanost države pa se je seveda še vse bolj občutila v že tako gospodarsko šibkejši in bolj ekspanzirani obrobni pokrajini, kot je bila tedanja Kranjska. Moč stanov je znatno upadla. Denar za vzdrževanje gledališča in gledaliških družb je dotekal v popolnoma nezadostni